

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนและประสบการณ์ของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำว่า อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำว่า อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน และเพื่อหารูปแบบและวิธีการในการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำว่า อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน วิธีการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มประชาชนทั่วไป ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินการด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำว่า เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากการสังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการตีความสรุปข้อค้นพบหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น จากนั้นนำมาวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า

บทเรียนและประสบการณ์ของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำว่า อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน เริ่มจากการประสบปัญหา หรือวิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำว่า ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนในด้านต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ชุมชนเกิดแนวคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำว่าขึ้น โดยผ่านกลไกสำคัญ คือ ศักยภาพของผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง การกำหนดมาตรการทางสังคมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านพิธีกรรมบวชป่าชุมชน สืบชะตาแม่น้ำ และการกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนในพื้นที่

ศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำว่า อำเภอยางตลาด จังหวัดน่าน พบว่า ศักยภาพของชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ การดำเนินงานใด ๆ ในพื้นที่จะใช้กลไกของระบบประชาคม โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามศักยภาพและโอกาส การสร้างให้แนวคิดการอนุรักษ์เป็นนโยบายสาธารณะ ทำให้ทุกคน ทุกภาคส่วนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการกำหนดกฎระเบียบขึ้นมาควบคุมพฤติกรรมของคนภายในและภายนอกชุมชน และผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการประสานงาน แสวงหางบประมาณ จนได้รับสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณ จากภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับ ด้วยพื้นฐานความเป็นชุมชนชนบท ผู้คนมีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความมีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน รักบ้านเกิด จึงทำให้กระบวนการอนุรักษ์ดำเนินไป

ได้ด้วยดี แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงาน ยังคงมีจุดอ่อนบางประการ เช่น การดำเนินงานยังขาดความต่อเนื่อง ขาดการกระตุ้นหรือติดตาม ส่งผลให้เกิดความหย่อนยานในทางปฏิบัติ กฎ ระเบียบ มาตรการ ที่บังคับใช้อยู่ในลักษณะของต่างคนต่างทำ ขาดความทันสมัย ขาดการปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้มีการละเมิด กฎระเบียบ ในบางพื้นที่

รูปแบบ การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำว่า อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการสร้างนโยบายสาธารณะ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการระบุหรือวิเคราะห์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศลุ่มน้ำว่า ขั้นตอนการกำหนดทางเลือกของการนำปัญหาเหล่านั้นมาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ก่อนกำหนดนโยบายโดยชุมชน ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกนโยบาย โดยการนำผลการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกัน และตัดสินใจเลือกทางเลือกของนโยบายที่ก่อประโยชน์สูงสุด ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยแปลงนโยบายให้เป็นรูปธรรม กำหนดกิจกรรม แผนงาน โครงการนำไปสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย หลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว เพื่อที่จะทราบว่านโยบายดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบาย

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ, ระบบนิเวศ, แม่น้ำว่า